

De Zon, de Maan en de Rivier

over Liefde, Leven en Dood

Colofon

ISBN: 978 90 8954 767 5

1e druk 2015

© 2015, Nieske Poortstra

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Schilderijen omslag en in het binnenwerk: Kim Harte

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

De Zon, de Maan en de Rivier

over Liefde, Leven en Dood

Nieske Poortstra

*uit dankbaarheid
voor de tijd van leven
en de liefde
die ik
heb mogen ervaren*

*als eerbetoon
aan hem
die heeft gestreden
geschenen
en losgelaten*

Mijn dank gaat uit naar alle mensen die mij hebben gesteund in het intensieve proces dat ik heb beleefd tijdens het tot stand brengen van dit boek.

Mijn speciale dank gaat uit naar onze zoon Wietse. Terwijl ik, meestal op de vrijdagavond, aan mijn boek werkte, was hij bij mijn zus, zijn tante Anneke. Zij keken samen naar hun geliefde series en hadden gezellige avonden. Ik had het rijk alleen; stilte, kaarsjes, rust.

Als hij terugkwam las hij wat ik had geschreven. Omdat hij dat wilde. Soms was dat maar een halve pagina, omdat ik de rest van de tijd het voorheen geschrevene las en overlas. En soms waren dat een aantal pagina's achtereen.

Hij vertelde mij hoe hij het vond, wat het hem deed en ook of het voor hem klopte met de sfeer van de tijd, die ook hij zo intens heeft beleefd. Soms verbeterde hij me: 'Nee, mam, dat zei ik niet, dat zei pappa zelf.' En dan verbeterde ik de zinnen. We hebben vaak nagepraat op die vrijdagavonden, herinneringen opgehaald, gelachen en gehuild.

Ook dank aan mijn zus Anneke, die een metafoor maakte en voordroeg tijdens de afscheidsbijeenkomst van mijn man. De combinatie van onze ervaringen van de vakantie in de Jura en deze metafoor was de aanleiding voor het schrijven van dit boek. Zij heeft als eerste de ruwe versie gelezen en mij voorzien van haar spontane, warme reactie, wat mij stimuleerde om het boek uit te willen geven.

En niet te vergeten: mijn vriendin Kim Harte, die met liefde haar intuïtie heeft laten spreken in de vorm van de schilderwerken

die verwerkt zijn in het boek en waarvan een de omslag siert. Zij weet als geen ander dat beelden kunnen spreken als woorden tekortschieten.

Nieske

Berend... het kind van de zon

*hij groeide op
en werd volwassen*

hij ging schijnen en schijnen

*alle warmte die hij had
deelde hij uit*

*krachtig als hij was
het kind van de zon
kon hij mensen verwarmen
en ook branden*

*mensen
waren zijn spiegels
hij leerde wie hij was*

*het kind van de zon
werd zacht en warm*

*rustig deedde hij nu
zijn warmte uit...*

*toen werd hij ziek
het kind van de zon
doofde stukje bij beetje uit*

*als hij koud werd
was er meer dan genoeg warmte
om zich aan te warmen*

*'ze zullen het straks koud krijgen
Nynke en Hidde...
in de rivier
zullen te diepe plekken zijn
ze zullen verdrinken...'*

*'Berend
jij zelf hebt daar stenen gelegd
waarop ze kunnen lopen...*

*Nynke is als de maan
geen zwakker, maar ánder licht
ze is sterk en zal er steeds weer zijn...*

*en Hidde...
hij is de zoon
van de zon én de maan*

*hij is alles
wat nodig is voor hem*

*zoals ook jij dat bent
Berend
kind van de zon...'*

*uiteindelijk
doofde je uit...*

*en je laatste resten
gaan naar de rivier
die je niet kon duwen
maar waar je altijd al
deel van was*

*metafoor van Annie, mijn zus,
uitgesproken tijdens het afscheid van Berend,
16 november 2012*

Het zit er weer op. Het is kwart over negen 's avonds. De wekelijkse avondgroep 'Assertiviteit', die ik samen met Marijke begeleid, is afgelopen.

Een kwartiertje uitgelopen, dat is nog netjes. De deelnemers zetten zelf, wel opgevoed, hun koffiekopjes in de afwasmachine. Wij kunnen in rap tempo de bijeenkomst nabespreken in de zin van: 'Het ging goed, hè?!' En als wij samen een groep begeleiden, dan gaat het meestal ook prima. We zijn beiden, op een professionele manier, onszelf en verdienen daar ook nog geld mee. De rest lezen we in elkaars ogen: lang genoeg gewerkt; een laatste shaggie en dan naar huis.

Buiten, in het beschutte hoekje rechts van het gebouw, zoekt Marijke naar haar aansteker, zodat ze me van vuur kan voorzien. Met de kraag van onze winterjas opgetrokken tot over de oren zijn we stil en kijken naar de rook die om ons heen blijft hangen in de vochtige, koude novemberlucht. De woorden die ik misschien wil zeggen, blijven steken in mijn keel.

Welke woorden passen bij wat er in mij leeft? Bij het beklemmende gevoel op mijn borst, bij de steen in mijn maag en de kramp in mijn onderbuik? Ik moet wat zeggen. De stoom van mijn snelkookpan moet eruit. De laatste kans, voordat ik thuis ben. Wie spreek ik nog voordat ik daar ben en waar ik weer dezelfde beklemming zal voelen en me niet kan of durf te uiten?

'Ik heb er nooit last van gehad dat Berend dertien jaar ouder is dan ik, maar de laatste tijd heb ik het gevoel dat ik met een oude man ben getrouwd.' Zo, dat is eruit. Mijn hand hou ik half voor mijn mond, alsof ik me moet schamen. Marijke kijkt me onderzoekend aan. Ik sla mijn ogen neer.

'Wat is er, Nynke?' Haar mooie, grote ogen blijven op mij gericht en ik weet dat ze me niet loslaten voordat ik tekst en uitleg geef.

‘Ik weet niet hoe ik het moet zeggen. Het lijkt wel of alles hem te veel is. Een spelletje voor het slapen of een wijntje aan de bar, het kan er de laatste tijd amper af. Op tijd naar bed, dat is verstandig, zegt hij dan en hij gaapt al minstens een uur van tevoren, alsof hij bijtijds wil aankondigen dat ik niets meer van hem hoeft te verwachten.’

Soms kijk ik naar hem, terwijl hij niet kijkt. Ik zie wallen onder zijn ogen, rimpels op zijn wangen en om zijn mond. Of verbeeld ik me dit opeens? Is het omdat ik het saai vind dat hij zo weinig initiatief neemt, zo vroeg naar bed wil, zo ontzettend niet de Berend is op wie ik verliefd werd en op wie ik door de jaren heen verliefd ben gebleven? Ik kan hem uittekenen met zijn onderarm op de leuning van de bank, zijn hoofd ondersteunend met zijn hand en ik zie en hoor de zoveelste gaap die zich aankondigt.

Dat heb ik toch wel eens vaker: als ik Berend een poosje bepaald niet aardig vind, dat ik alles lelijk aan hem vind. En ook dat het weer de mooiste en liefste man van de wereld wordt zodra de vonk er weer is, die ons zo verbindt en levendig houdt.

Het is bijna Sinterklaas. Het was altijd een super gezellig gebeuren, ieder jaar weer. Nu is het alsof ik alleen de kar moet trekken. Nu deed Berend het meestal allemaal op het laatste moment, maar hij vond het spannend en schreef nog de laatste avond de mooiste en grappigste gedichten. Het was een spel: hij deed alsof het hem de grootste moeite kostte om wat bijzonders te bedenken, maar als het erop aankwam, maakte hij alles voor elkaar en bedacht hij op de valreep nog de leukste dingen en had opeens inspiratie voor de langste gedichten, waar hij zelf het meest om moest lachen. Hij kon zijn geheimen

met moeite voor zich houden. Maar goed dat het nog maar één dag zou duren.

‘Maar, Marijke,’ zeg ik met een trilling in mijn stem, ‘het is nu ánders.’ Terwijl ik het woord ‘anders’ uitspreek, voelt het alsof mijn baarmoeder ineenkrimpt en het uitschreeuwt, zo hard als een moeder die baart dat kan. ‘Ik begrijp het niet, helemaal niet. Niets begrijp ik meer.’

Marijke is stil, ze kijkt me aan. Ik kijk naar haar. Ze stelt me niet gerust. Ze zegt: ‘Dat klinkt niet goed, Nynke.’ ‘Nee,’ zeg ik, ‘niet goed.’

~

Het nieuwe jaar is begonnen: 2012. Een nieuw jaar, nieuwe kansen... We hebben het weer achter de rug: Sinterklaas, kerst en oud en nieuw. Vader en zoon hebben weer het jaarlijks ritueel rond ‘het vuurwerkgebeuren’ beleefd.

Vanaf Hiddes peuterleeftijd is hij al gebiologeerd door vuurwerk. Hij tekende het liefst het hele jaar door vuurwerkpijlen, met de mooiste kleuren en het grootst mogelijke spektakel. En werkelijk: zelfs op zijn vijftiende moeten we hem nog van het toilet halen, omdat hij daar de nieuwe vuurwerkfolders eindeloos kan bestuderen. Op de verjaardagskalender staat bij 31 december ‘Vuurwerk’. Opdat we het niet vergeten...

Hidde mag van Berend een voorstel doen, wat Berend dan stelselmatig te duur vindt. Hidde past zijn plan aan, zodat het binnen het gestelde budget blijft. Berend keurt het vervolgens goed en doet zelf nog een bestelling daarbovenop, waar Hidde dan weer kinderlijk blij mee is. Beiden spelen het spel serieus en weten ook dat het steeds op deze, vertrouwde manier zal eindigen.

Het vuurwerk wordt vol trots uitgesteld op tafel en dan wordt er een foto van gemaakt.

Hidde vertelt met een ondeugende lach dat pappa de aansteekklonten gewoon heeft gepakt en dus niet heeft betaald. Berend zegt nog ondeugender: 'Ja, ik zei: "Ga weg, of ik pak je weg"...' De kaart van *Loesje*, die Berend ooit van ons nichtje op zijn verjaardag heeft gekregen, geldt nog steeds: 'De ware pubertijd duurt een leven lang...' 'Dat tuig verdient genoeg aan ons', voegt hij er nog aan toe. Ik: 'Dat moet nu een kind opvoeden', en ondertussen denk ik: zo ken ik je weer, en mijn hart maakt een sprongetje.

Moeders heeft de opdracht om zoveel mogelijk mooie foto's te maken als het geheel wordt afgestoken. En dat vindt moeders, ieder jaar weer, prima.

~

Jonas, Berends dertigjarige zoon uit zijn eerste huwelijk, is twee weken bij ons. Ze hebben een veel te lange tijd geen contact gehad.

Berend is eerder getrouwd geweest en heeft met zijn ex-vrouw een dochter en een zoon: Myrthe en Jonas. Jonas, de jongste, was vier jaar toen ze uit elkaar gingen. Berend heeft me meerdere malen verteld hoe ontzettend pijnlijk hij het vond toen hij wegging en zijn zoontje Jonas bij de deur, waar zijn vader hun gezin verliet, hartgrondig stond te huilen. Dit beeld, en het geluid van Jonas' huilen, staat op Berends ziel gekerfd. Er was nog een periode een omgangsregeling, maar toen ik in beeld kwam, als serieuze, nieuwe vriendin van Berend, liepen deze zaken opeens anders. Het woord 'anders' is een samenvatting van het meest pijnlijke thema van Berends leven (in de periode dat ik hem heb meegemaakt): hij heeft zijn beide kinde-

ren jaren niet gezien en meegemaakt. Het pijnlijke school, volgens Berends zeggen, vooral in het feit dat Jonas en Myrthe op moesten groeien zonder vader. Het gemis van zijn kinderen was nauwelijks te verdragen, maar dit gegeven stelde hij op de tweede plaats. 'Zij hebben recht op mij', zei hij regelmatig, 'en niet andersom.'

Gelukkig is het contact tussen Berend en Jonas er sinds een aantal jaren weer volop. Jonas is de afgelopen zomervakantie een week bij ons geweest. In Kroatië: zon, zee en zaligheid.

Plezier, zoveel plezier. Elkaar laten, elkaar opzoeken en elkaar weer laten. Ik geniet van hun unieke relatie. Alsof ze al die eenzame jaren inhalen. Wat niet kan, maar het lijkt erop. Twee volwassen kerels, die eindeloos kunnen filosoferen, lachen en elkaar vinden en vinden. Vader en zoon. Eindelijk. Als ik al mensen iets vanuit mijn tenen gun, dan gun ik dat deze twee mooie mannen.

En niet te vergeten: onze spruit Hidde heeft een broer en wat voor een!

~

De eerste week van januari heeft Berend nog vakantie, terwijl ik weer moet werken. In de dagen hieraan voorafgaande heb ik stennis gemaakt. Zijn vermoeidheid en eindeloos gegaap bleef. En ging daarbij nog gepaard met een raar hoestje en benauwdheid. Ik heb op een gegeven moment gesteld dat hij óf naar de huisarts moest gaan, óf dat hij op moest houden met zijn lam-lendige gedrag. Soms moet je even stennis maken om beweging te krijgen in het mannelijke geslacht.

~

4 januari 2012

Lieve man van me,

Vermaak je je een beetje? Ik ben best wel een beetje jaloers op je dat je nog vrij bent.

Heb je al een afspraak met de huisarts gemaakt?

Ik heb het gevoel dat je tussen mijn vingers wegglijdt en dat maakt me bang.

Ik hou van je,

Tot een uurtje of zes.

Nynke

~

Je belt me, terwijl ik op mijn werk ben. Dat doe je bijna nooit. Nu wel. Je bent naar de huisarts geweest. Meerdere malen. Je bent verwezen naar het ziekenhuis. Je hebt een gastroscopie gehad en je bloed is onderzocht. Na een week is je bloed weer onderzocht, omdat je klachten verergerden en deze niet te verklaren waren. Je vertelt me dat de huisarts heeft gebeld. Je komt bijna niet uit je woorden. Zo ken ik je niet. Helemaal niet.

Je bloedwaarden zijn uitzonderlijk snel slechter geworden. Je moet z.s.m. afspraken maken met specialisten in het ziekenhuis. Je klinkt paniekerig, zoals ik je nog nooit heb gehoord. Ik vraag of je het fijn vindt dat ik thuiskom. 'Ja', huil je en ik weet nu, zekerder dan ooit, dat ik naar huis wil, naar mijn man en maatje.

Ik zeg al mijn afspraken voor die middag af. Opeens heel gemakkelijk. Geen enkel gevoel van verantwoordelijkheid naar mijn cliënten. Ze zoeken het maar uit... Ik wil naar Berend!

Berend staat in de keuken, met beide handen vastgeklemd om de bartafel, als ik binnenkom. Zijn knokkels zijn wit. Alsof de bartafel hem houvast moet bieden. Ik kus hem en ik zie tranen en paniek in zijn ogen. Terwijl ik mijn werkspullen opruim, hoor ik Berend vloeken. Godverdomme, godverdomme, dus tóch, dus tóch. Hij loopt naar buiten en weer naar binnen en weer naar buiten.

Ik ga buiten zitten, in het winterzonnetje, op de 'loveseat' voor ons huis. Ik volg met mijn ogen de pluimen van het siergras in ons voortuintje, die meebewegen met de wind. Het zonnetje doet ze glanzen. Drie mooie pluimen, die elkaar af en toe raken.

Berend komt uiteindelijk bij me zitten. Ik weet dat ik hem niet op moet zoeken. Hij komt wel, op zijn tijd. *'Laat me...laat me mijn eigen gang maar gaan.'* Naar het lied van Ramses Shaffy, een van zijn lijfliederen. Ik weet het en laat hem.

Een shaggie roken. Elkaar aankijken, alsof de wereld op het punt staat te vergaan en je elkaar nog even iets kunt zeggen, of juist niets weet te zeggen, omdat het te veel is, te erg, te verward, we te bang zijn. Ja, dat zeker: te bang. Geen woorden. Alsjeblieft geen woorden. Het is alleen maar goed om elkaar aan te kijken, alsof we elkaar voor de eerste keer zien. De zo met elkaar vertrouwde lichamen te laten spreken, elkaar aan te raken, vast te houden waar je maar kunt.

~

Berend moet met spoed voor nader onderzoek naar het ziekenhuis en onder andere longfoto's laten maken.

De internist, waar hij als eerste terechtkomt, zegt dat het duidelijk is dat alle klachten voortkomen uit wat hij in de longen ziet. Het kunnen bijvoorbeeld ontstekingen zijn en het kunnen ook

tumoren zijn. 'Zo spoedig mogelijk naar de longarts. Fijn dat je mee bent', zegt hij. 'Jullie zullen elkaar hard nodig hebben.' 'Ja', knik ik en Berend en ik kijken elkaar veelbetekenend aan. En vanaf dat moment gaat de rollercoaster van start. De rollercoaster, die voorlopig niet zal stoppen.

Februari 2012

Lieve familie, vrienden en collega's,

Vanaf oktober ben ik me steeds slechter gaan voelen, o.a. uitputting en ademnood.

Na de kerstvakantie naar de huisarts geweest, verschillende onderzoeken gehad.

Mijn conditie werd steeds slechter en mijn bloedwaarden gingen snel achteruit.

Afgelopen dinsdag longfoto en internist.

Direct doorgestuurd naar de longarts.

Gisteren van de longarts te horen gekregen dat mijn rechterlong flink is aangetast, was goed te zien op de foto's.

We moeten er serieus rekening mee houden dat de afwijkingen kwaadaardig zijn.

'Ik krijg er bepaald geen goed gevoel bij', zei hij letterlijk.

Maandag bronchoscope waarbij ook weefsel wordt afgenomen,

dinsdag in Amersfoort PET-scan,

donderdag uitgebreid longfunctieonderzoek en

volgende week vrijdag horen we de uitslagen en denk ik een behandelplan.

We hopen dat het omkeerbaar zal blijken te zijn.